

POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

autorka: PhDr. Anna Árpová, PhD., MBA., MPH

názov: Analýza a miera pomoci v nezamestnanosti neaktívnym osobám na trhu práce

Aktuálnosť a náročnosť témy habilitačnej práce

Z názvu habilitačnej práce je možné jednoznačne odvodiť výskumný problém. V ďalšej časti textu sa však dozvedáme, že za neaktívne osoby na trhu práce autorka generalizujúco považuje rómsku komunitu.

Teoretický rámec

Abstrakt práce má byť štruktúrovaný a formulovaný tak, aby bolo zrejmé čo bolo cieľom práce, kto tvoril výskumnú vzorku, aký bol metodologický dizajn, ktoré zistenie autorka považuje za zásadné, čo bolo limitom výskumu a aké sú námety na bádanie v budúcnosti. Text abstraktu je všeobecný, nespĺňa požadované kritériá, ktoré sú na túto, jednu z najdôležitejších častí práce, kladené. Autorka sa vo svojom úsudku dopúšťa zovšeobecňovania, keď si „neaktívne osoby na trhu práce“ (názov práce) zamieňa s „rómskou etnickou skupinou“ (úvod práce, strana 13). Tú autorka vníma en bloc nasledovne: „napriek viacerým spoločenským snahám, v príčinnej súvislosti spôsobu života, ktorý vedie a značnej neprispôsobivosti, ktorú vykazuje, dlhodobo čelí viacnásobnej diskriminácii.“ Okrem toho považuje „historicko-spoločenskú zaostalosť“ rómskej komunity za jeden z faktorov odlišnosti od iných menšín žijúcich na území SR. Teoretické východiská predloženej habilitačnej práce sú doplnené o aktuálne dáta uverejnené v tabuľkách, grafoch a schémach rôznych inštitúcií a autorov, autoriek. Text tak pôsobí prehľadne a ucelene. Chýbajú však zmienky o kritickej sociálnej práci, reformnej paradigme, atď.

Vhodnosť zvolených metód

Kvantitatívna metodológia výskumu je zvolená vhodne. Výskumný súbor je v časti 2.4.1 opísaný stroho: „Podľa Matulaya (2000) sme zostavili reprezentatívny počet zvolenej časti rómskeho etnika tak, aby zistenia boli platné pre celý základný súbor. Rómov, ktorí sa výskumu zúčastnili, označujeme podľa Tomšika (2017) ako respondentov“ (strana 92). Podrobnejšie sa deskripcii vzorky autorka venuje v časti 3.1. Tu však zmienky o rómskej komunite nenachádzame (výnimku tvorí obrázok č. 42 uvedený na strane 101). V metodologickej časti taktiež nenájdeme žiadnu informáciu venujúcu sa etickým aspektom výskumu. Otázna je v tomto kontexte etnicita: bola v rámci výskumu pripísaná alebo deklarovaná? Ako prebiehal výber osôb do projektu Krok za krokom? Boli všetky osoby zapojené do projektu zároveň respondentkami, respondentmi? Jestvujú informované súhlasy

participantiek, participantov? Bola súčasťou pôvodného zámeru projektu aj realizácia výskumného šetrenia?

Formulácia cieľov a miera ich splnenia

Za primárny cieľ práce autorka označuje zmapovanie súčasnej úrovne nezamestnanosti v SR a z nej vyplývajúcu kvalitu života vybranej cieľovej skupiny neaktívnych osôb pomocou analýzy vybraných sociálno-ekonomických ukazovateľov. Súčasne autorka v celi poukazuje na opodstatnenosť participácie sociálnej práce pri riešení tejto problematiky. Túto predikciu však bližšie nešpecifikuje. Sekundárny cieľ č. 1 je „preukázanie súčasnej miery pomoci v nezamestnanosti týmto osobám, čím upriamujeme pozornosť na reálne možnosti opätovného návratu cieľovej skupiny obyvateľstva alebo ich zaradenie sa na slovenský trh formou zamestnania“. Cieľ je formulovaný nejasne. Druhý sekundárny cieľ je vymedzený zrozumiteľnejšie: identifikovať súčasné štátne formy pomoci ekonomicky neaktívnym osobám, ich efektívnosť a obmedzenia z hľadiska reálnej šance nájsť uplatnenie na trhu práce. Je náročné určiť, či boli ciele naplnené. Dôvodom je nesúrodosť medzi nimi a výsledkami práce. Len kapitola 3.2 „Analýza a interpretácia výsledkov podľa hlavného cieľa“ evokuje prepojenosť medzi hlavným cieľom a výsledkami tejto podkapitoly. Nedozvedáme sa však jasne o výsledkoch viažucich sa k sekundárnym cieľom 1 a 2. Namiesto toho autorka dopĺňa výskumné otázky a ich vyhodnotenie (kapitola 3.3.1). V nich správne cituje Vasku (In Bakošová a kol., 2017, s. 90-91), keď spomína „neintegrovanú časť rómskej populácie“. Bohužiaľ, v ďalšom odseku sa dopúšťa generalizovania: „Rómske etnikum pociťuje v porovnaní s ostatnou časťou populácie oveľa nižšiu potrebu pracovať, z čoho pramenia (správne pramení, pozn. oponenta) aj znížené úsilie na lepšiu životnú úroveň.“ Toto závažné tvrdenie sa autorka snaží doplniť druhou výskumnou otázkou: „...existuje súvislosť medzi životnými prioritami (autorka uvádza chybné slovo, správne: „prioritami“) a úrovňou kvality života respondentov? V komentári pri vyhodnotení tejto výskumnej otázky cituje Juríka a kol. (2012), ktorí vo svojich zisteniach dospeli k záveru, že rodinný rozpočet u dlhodobo nezamestnaných Rómov nie je závislý od investícií do kvalifikácie a od každodennej usilovnosti, ale jednoznačne od počtu nezaopatrených detí“. Autorka tieto zistenia na tomto mieste podporuje. Na inom mieste v práci však píše (strana 120): „Neoplatí ... ani veľký počet detí, pretože čím je rodina väčšia, tým sú na tom finančne horšie v prepočte na jedného člena rodiny“.

Rozsah a úroveň dosiahnutých výsledkov

Výskumnú vzorku tvorilo viac ako 300 respondentiek, respondentov. Autorka formuluje, testuje a vyhodnocuje viacero hypotéz, ktoré štatisticky spracováva v programe SPSS. Rozsah výsledkov je primeraný, no kvalitu práce znižuje absencia teoretického rámca v kontexte

antirómskeho rasizmu a antiopresívnych prístupoch v kritickej sociálnej práci. Nevhodne je použitý etnizujúci prístup a zovšeobecňovanie.

Analýza interpretácia výsledkov a formulácia záverov

Autorka polemizuje o zneužívaní „...sociálneho systému Rómami, otázne však je, či nejde len o mýtus. Sociálny systém totiž nerozlišuje, či ide o občana z majoritnej alebo minoritnej skupiny obyvateľstva. Otázkou ostáva, či by sme boli ochotní viesť život na okraji spoločnosti bez akýchkoľvek návykov.“ Tieto sporné odborné a etické otázky však mali byť zodpovedané pred samotnou realizáciou výskumu a písaním habilitačnej práce. Za limit práce autorka považuje „špecifickosť cieľovej skupiny respondentov“, ktorá „spočíva v mentálnej úrovni a gramotnosti respondentov“. V časti 3.1 sa však k „mentálnej úrovni“ a gramotnosti respondentov nevenuje.

Využitelnosť výsledkov v praxi

Odporúčanie pre prax sú rozporuplné. Niektoré sú adresné: „vo vyššej motivácii rýchlejšie si hľadať a aj reálne nájsť prácu pri zostupnej dávke v nezamestnanosti...“, hoci v sebe nesú sankčný mechanizmus. Iné odporúčania sú však príliš všeobecné a neodrážajú výsledky výskumu: zážitkový typ vzdelávania a mimoškolské aktivity.

Prehľadnosť a logická štruktúra práce

Predložený text je prehľadný a nevykazuje väčšie nedostatky v kontexte štruktúry práce.

Formálna, jazyková a štylistická úroveň

Predložená diplomová práca neobsahuje závažnejšie nedostatky formálneho charakteru. Objavujú sa drobné gramatické chyby (napríklad ako vyššie uvedené „priority“).

Silné stránky

- prehľadnosť a vizualizácia teoretických východísk

Nedostatky – slabé stránky

- abstrakt
- generalizovanie týkajúce sa rómskej národnostnej menšiny
- nejasnosť definovania prvého sekundárneho cieľa
- nesúrodosť medzi cieľmi a prezentovanými výsledkami
- absencia detailnej deskripcie etiky v realizovanom výskume
- väčšia adresnosť pri odporúčaníach do praxe
- opomenutie reformnej paradigmy, kritickej sociálnej práce a antirómskeho rasizmu

Odporúčania

Prosím, vyjadrite sa pri revízii práce k vyššie uvedeným otázkam a postrehom oponentu.

Zároveň, prosím, popíšte:

1. „systém zásluhovosti – plán adaptácie do majoritnej spoločnosti“ (strana 138);
2. „reťazce malých gazdovstiev či rómskych remesiel“.

V práci je podľa protokolu o kontrole originality prekrytie s indexom prác korpusu CRZP 13,53%, čo potvrdzuje originalitu práce. Zhody nachádzame prevažne v teoretických východiskách a sú riadne citované. Text je pôvodný.

Prácu v predloženej podobe odporúčam prepracovať. Autorke radím doplniť kapitolu o reformnej paradigme v sociálnej práci. Prosím, akcentovať predovšetkým kritickú sociálnu prácu, antiopresívne a antirasistické teórie. Nesmie sa opomenúť boj s protirómskym rasizmom a etika výskumu.

V Nitre, 30. mája 2024

prof. PhDr. Michal Kozubík, PhD.